

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

A konvent.

Irta: **Görömbei Péter**, esperes.

(Vége.)

Ugyan kigyőznék azokat az alkotásokat, intézményeket felsorolni, melyeket három-négy évtized óta, az újabb korban tartott zsinatok és a határozatképes konvent hoztak létre?!... Az anyagiak közül azonban még egyet, a *központi székházat, a konventi épületet* okvetlenül fel kell említenünk! Vannak még számosan azok közül, akik emlékeznek reá, hogy kellett a zsinat és a konvent elnökségeinek kunyorálni, kilincselni a budapesti református egyháznál, Budapest székvárosánál, a vármegyénél, az ügyvédkamara elnökségénél, hogy engedjék át tanácskozási terveiket a magyarországi református egyháznak a zsinattartás, vagy a konventi gyűlések idejére! Nem dobban-e melegebben szívünk azon gondolatra, hogy a magyarországi református egyháznak Budapesten, ahonnan pár száz év előtt a református egyház s vallás ki volt tiltva, jelenleg már egy kétemeletes, díszes központi székháza van a VII. ker. Abonyi utcai 21. szám alatt, ahol a magyarországi református egyház központi egyetemes, konventi irodája van berendezve; ahol a kisebb bizottsági- és a konventi, sőt a zsinati gyűlések is tartanak! ahol és ahonnan kormányoztatik jelenben a magyarországi református egyház, ahol intéztetnek közös ügyei: a közalapi-, lelkeszi-gyámintézeti és nyugdíj-, a kongrua-, az adósegély-, államsegély-, alapítványi-, az amerikai egyházmegye-, a magyarországi- és az oláhországi missziói-, tovább a legfelsőbb bírósági-, sőt az egyház kulturális-, vallástanítási-, iskolai stb. stb. ügyei is. Nemcsak: hanem az egyetemes konvent tartja fenn az összeköttelést a Gusztáv Adolf-egylettel, a genfi kálvinista egyházzal, a presbiteri világszövetség-, a skót államegyházzal, a skót szabadegyházzal, a romániai misszióval és az amerikai református egyházmegyékkel és gyülekezetekkel, itt-hon a hazában a közös protestáns bizottság útján a

magyarországi ágostai evangélikus egyházzal. A konvent tartja számon a külföldi ösztöndíjakat, kezeli a Jordán-alapot, a Bocsday-alapot, a Gelléri Szabó János féle alapokat is. Ő kíséri figyelemmel s tartja számon a klerikalizmus törekvéseit, a Mária-kongregációk mozgalmait, az ultramontán irányzat előnyomulását és az egyházi javak (fundus religionis és fundus studiorum) jogi természetét és ennek a kérdésnek miben állását... De ha magával az álammal szemben kell is fellépnie, a 2½ millió református egyház képviselőjének, vagy ha a közös protestáns bizottság nevében beszélnek, a 4 millió protestánsnak már van némi súlya!...

Tévedne azonban, aki azt gondolná, hogy a konvent és a konventi iroda a magyarországi református egyháznak csak külső kormányzati s anyagi dolgait intézi. Ellenkezőleg. onnan a központból, az egyetemes konvent és egyetemes tanügyi bizottság és ezeknek kisebb-nagyobb szakbizottságai által irányítatnak és intéztetnek a református egyház benső-, egyházi-, valláserkölcsei-, belmissziói-, szociális ügyei is. Nevezetesen, hogy néhány tárgyat itt is megemlítsünk: a liturgiai bizottság az „Ágendás-könyvön“, az énekügyi bizottság a zsolttár- és énekgyön dolgozik, intézkedik, szakbizottságai által, a lelkeszképzés, a tanulmányi- és vizsga rend-, a teológiai tanárok nyugdíjintézete, a jogi oktatás és a jogakadémiai tanárok fizetéskiegészítése felől; ugyan-csak a tanügyi bizottság útján a tanító és tanítónőképzés, általában a nőnevelés, a nőnevelő-intézetek és a diakonisszák képzése kérdéseiben. A debreceni egyetem ügye is, mint általában az alsó-közép- és felső oktatás ügye is végeredményében mind a konventre tartozik, mind ott intéztetik. Szinte a konvent foglalkozik a vallásoktatás kérdéseivel a missziókban, a szórványokban, a nem református hitfelekezeti alsóbb és középkiskolákban; jóllehet idáig igen szerény eredménnyel minden tekintetben s e téren még igen sok a mulasztás, igen sok a hiány, igen sok a pótolni való magyarországi református egyházunk és iskoláink életében. Azonban a legutolsó

időben már külön vallástani képesítő bizottságunk is van ; tehát majd csak megindul a mozgalom ezen a mezőn is... Szó esett már itt-ott a fegyencek vallásoktatásáról s lelkigondozásáról is !

Talán elég is a tallózásból ! Talán unalmas is már ez a kalászszedégetés ? !... De hát úgy gondoltam, hogy jó néha a régi és a mai idők küzdelmeit, vívmányait és alkotásait számbavenni és rostára vetni. Így látjuk meg mit termelt az új idő ? Tehát röviden már csak azt érintem meg, hogy a konvent figyelme kiterjed az egyházban a kulturális, szociális kérdések felölésére is. Így ölelte fel a parochiális könyvtárak, a népiskolai, ifjúsági és tanítói könyvtárak kérdését ; a theológiai s középiskolai internátusok létesítésének előmozdítását ; a Kálvin-irodalom gyámolítását. Ide sorolom még az „Egyetemes Névtár” dolgát. Óh ! jól tudom én azt, hogy sok keserű érzést, sok kellemetlenséget váltott ki az egyetemes névtár ügye és tart napirenden éppen most is. Ámde viszont azt is, hiszen, hogy ennek a keserűségnek igen sok mellékes, alárendelt, kicsinyes oka van, legalább csak ilyen lehet. Mert ha valaki komolyan, alaposan belenéz ebbe a nagy „bibliothékába” s elkezd benne lapozgatni, vizsgálódni, egyszer csak azt veszi észre, hogy ebből a könyvből megismerheti az egész magyarországi református egyház küléletét, népességét, felosztását ; az egyházkerületek s egyházmegyék népességét ; az egyházközségekben alkalmazott tisztviselők neveit ; sőt megismerhetjük az amerikai két egyházmegye és a romániai magyar református egyházmegye viszonyait is. A zsinat és a konvent tisztikarát, tagjait, bizottságait ; a tanintézeteket egyes egyházkerületekben és egyházömegyék területén ; azoknak a vezetőit, tanárait, valamint a népiskolai adatokat ; ezekhez tárgymutatokat, névmutatokat ; mikor mindezeket látjuk, be kell vallanunk, hogy az öntudatos, szemlélődő s tudvágyó magyarországi református ember ebben az „Egyetemes Névtár”-ban mindent megtalál, amire az egyházi és iskolai életben szüksége lehet. De ha csak úgy bepillantunk s látjuk, hogy itt van egy rengeteg vaskos könyv, rengeteg apró betűvel s félredobjuk anélkül, hogy alaposan átolvasnók, átvizsgálók, azt mondhatjuk rá — mint sokan mondják, — hogy egy nagy adathalmaz, egy lomtár. Pedig tessék csak bele tekinteni alaposan akárkinek, be fogja látni, hogy ez a névtár, főleg papi emberre nézve, egy nélkülözhetetlen kézi-könyv, melynek állandóan ott kell feküdni mellettünk az íróasztal egy sarkában... Hogy tökéletes mű volna, ilyen képtelenséget ki merne kockáztatni ? ! Sőt az is hiba, hogy minden évben megjelenik. Elegendő volna 3—4 évenként ! Hiszen, ha fogyatkozásait nézzük, azt is megállapíthatjuk, hogy mire összeállított s kikerül a sajtó alól,

akkorra már számos adatai megváltoztak. De azért általában 2—3 évig megmaradhat, mert ha tökéletes akarnánk, akkor mindennap újat kellene kiadnunk ; ami képtelenség !...

*

Ime, t. olvasóm ! ilyen alkotásokat, intézményeket hoziak létre az utolsó években tartott zsinatok és a határozatképes konvent ! Vagyis olyanokat, melyekről félszázad előtt csak álmodtak, vagy még nem is álmodtak az akkor élők és vezetők !... „Ne mondjuk tehát azt, hogy a régi idők jobbak voltak, mivel ezt mondani nem bölcsesség”. (Préd. 7. 10.) Sok olyan dolog lehet ezek közt, amelyek kihívják a kritikát, a bírálatot ; azonban el kell gondolnunk, hogy bár milyen szép, dicső, hasznos, üdvös és áldásos intézmények legyenek is azok, mégis csak emberi alkotások ; tökéletesek, kifogástalanok nem lehetnek ; de azért üdvös, hasznos és áldásos intézmények s a magyarországi református egyházat a haladás, a fejlődés útján elővitték s hova-tovább előviszik és fejlesztik. A konventet, ezt az eredeti, ősi kálvinista intézményt különösen olybá nézem, mint a Tisza folyót. A konvent is, mint a Tisza-folyó, mely Magyarországon ered és magyar földön hal el, tehát a konvent is magyar szívből, kálvinista magyar lélekben, magyar talajon jött létre. Benne pontosulnak a magyarországi református egyház legjelentékenyebb, legáldásosabb intézményei, alkotásai s ehhez semmiféle külső egyházi vagy világi hatalmaságnak semmi köze. Ez egyedül és kizárólag a miénk ! Hús, a mi húsunkból, vér, a mi vérünkől, csont a mi csontunkból. Ezt szeretjük, mert sajátunk és mert áldást áraszt egyházunkra !

Ámde hol vannak a konvent alkotói, szerzői és megteremtői ? !... Báji Patay Sámuel, Vay Ábrahám, Domokos Márton, Dobozy Mihály ? és az újabb korból Báró Vay Miklós, gróf Lónyay Menyhért, gróf Degenfeld Imre, Tisza Kálmán, báró Bánffy Dezső, gróf Ráday Gedeon, Beóthy Zsigmond, Szilágyi Dezső, hogy a még élőket elhallgassam ! Vagy az egyháziak közül : Nagy Péter, Török Pál a Révész (Bálint és Imre), Dobos János, Fördös Lajos, dr. Ballagi Mór, a Szászok (Domokos és Károly), Kun Bertalan, Kiss Áron, Tóth Sámuel, aki az első zsinat s konvent munkálatait vezette ? hová lettek ?... Látják-e a gazdag vetés után a gazdag aratást ?... Legyen áldott az emlékezetük !... Nekünk tisztán-túliaknak ugyan éppen most meg volna az okunk a büszkeségre, a dicsekedésre ; mivel a konvent egyik elnöke, előadója s jegyzője egyházkerületünk vezető embereiből került ki s volna okunk velők s alkotásaikkal dicsekedni ; azonban ők, mint elnökök, előadók s jegyzők szívvel-lélekkel munkálják az

egyetemes konvent ügyeit is. Miután e szerény elme-futtatás, vagy tanulmányban, csak a konventről, erről az őseredeti kálvinista magyar intézményünk-ről esett szó, rekesszük ez ismertetést azzal, hogy kívánjuk a konventnek, ezen idáig oly sok áldást árasztó intézményünknek, hogy:

Vivat, crescat, floreat !...

Egy indítvány theologus képzésünk érdekében.

Sokat lehet mai napság a theologusoknak főként gyakorlati irányú képzéséről hallani, mert — úgy mondják — csakis így méltó a papság a XX. századhoz, a gyakorlatiasság századához stb. Igaz; jó és szükséges dolog a theologusoknak gyakorlati irányban az eddigieknél nagyobb készütsége: mindamellett, aki a *theologián* a gyakorlati képzést akarja előtérbe állítani: hasonlít ahoz, ki fát akar elképzélni gyökér nélkül. A gyakorlatnak alapja u. i. az elmélet, igazi gyakorlati képzés nem lehetséges elméleti alap nélkül, mert tudománya által nyerhet ki-ki szellemi táplálékot és erőt a gyakorlati élet számára való nemes gyümölcsök érleléséhez. A mélyebben vetett búza erőteljesebb, mint az, mely a föld felszínébe bocsáthatja csak gyökerét. Szinte restellem felemlíteni, hogy egynémely theologus mily csekély készütséggel szerezheti meg a kápláni bizonyítványt! Egy példa megvilágosít: mikor a kápláni vizsgát tettük, egy évtársam délután vizsgázott volna s délelőtt kérde tőlem: mi az exegesis-re kijelölt könyv az újszövetségből s mikor megmondom neki, hogy a zsidókhöz írt levél: csodálkozva kérde, hogy azt Erdős József és nem Sass Béla adja elő, — míg fel nem világosítam arról, hogy nevezett szentírat az újszövetség könyvei közé tartozik. — Délután mindkét exegesisből kielégítőre vizsgázik. Ha a szaktanár vissza akarná is vetni: a vizsgáló-bizottság tagjai nem engedik, „mert nincs szüksége a papnak exegesisre“. Miképen akarjuk mi a materialista világnézettel a XX. század elkövetkezendő nagy csatáját megvívni? Miképen akarjuk a szociális mozgalmakra az igazi keresztyén-ség bélyegét reá nyomni s általában annak vezetőivé a papokat tenni: ha azok még a keresztyén-ség szent-iratait, forrásokmányait sem ismerik, még kevésbé képesek tehát azoknak minden más, ú. n. világmeg-váltó írások felett való elsőségét megbizonyítani s a lelkeket a keresztyén-ség számára megnyerni. Jó gyakorlati papokat akarunk: erőteljesebb elméleti képzést tehát a theologusoknak!

Álljon itt egy tanterv-vázlat, milyennek képzel-ném én a theologiai oktatást:

I. félév.

Bölcsészettörténet	heti 6 óra.
Héber nyelv (gimn. módszerrel)	„ 4 „
Újszöv. görög nyelv (gimn. módszerrel)	„ 3 „
Enciklopédia (theológiai)	„ 2 „
Újszöv. bevezetés	„ 4 „
Keresztyén egyház története	„ 4 „
Assziologia: keleti népek története	„ 2 „

II. félév:

Bölcséleti erkölcsstan	heti 4 óra.
Héber nyelv	„ 4 „
Újszöv. görög nyelv	„ 3 „
Apologétika	„ 4 „
Ó-szöv. izagógika	„ 4 „
Keresztyén egyháztörténet	„ 4 „
Izrael népének története	„ 2 „

I. alapvizsga: Bölcsészettörténet és bölcsészeti erkölcsstan, apologétika, keleti népek és izrael népének története, ó-szövetségi bevezetés. Az evangéliumok görögről magyarra való fordítása.

III. félév:

Keresztyén egyháztörténet	heti 4 óra.
Vallásbölcshészet (történeti rész)	„ 4 „
Újszöv. exegesis	„ 4 „
Bibliai régiségtan (főként izrael népének társadalmi élete és szokásai)	„ 2 „
Ó-szöv. exegesis	„ 3 „
Neveléstan	„ 2 „
Társadalomtudományi ismeretek	„ 3 „

IV. félév:

Ker. egyháztörténet	heti 4 óra.
Vallásbölcshészet	„ 4 „
Újszöv. exegesis	„ 4 „
Bibliai földrajz	„ 2 „
Ó-szöv. exegesis	„ 3 „
Módszertan	„ 2 „
Közgazdaságtan	„ 3 „

II. alapvizsga: Újszöv. bevezetés, egyet. keresztyén egyháztörténet, vallásbölcshészet, egy sünoptikus evangélium tudományos exegesis, az egész újszövetség görög szövegének magyarra való fordítása.

V. félév:

Újszöv. exegesis	heti 4 óra.
Ó-szöv. exegesis	„ 3 „
Dogmatika	„ 6 „
Magyar prot. egyháztörténet	„ 4 „
Homilétika	„ 4 „
A gyakorlati bibliamagy. alapelvei	„ 2 „

*

VI. félév :

Újszöv. exegesis	heti 4 óra.
Ó-szövetségi exegesis	3 ..
Dogmatika	6 ..
Egyházjog	6 ..
Szónoklati gyakorlatok	4 ..
Katekhetika	2 ..
Belmissiói gyakorlatok.	

VII. félév :

Újszöv. exegesis	heti 4 óra.
Ószöv. exegesis	3 ..
Dogmatörténet	2 ..
Symbolika	3 ..
Ethika	4 ..
Bibliai theologia (ó-szöv.)	4 ..
Lelkipásztorkodástan	3 ..
Szónoklati gyakorlatok	2 ..

VIII. félév :

Újszöv. exegesis	heti 4 óra.
Ó-szöv. exegesis	3 ..
Magyar prot. egyh. irod. tört.	2 ..
Symbolika	3 ..
Ethika	4 ..
Bibliai theologia (újszöv.)	4 ..
Egyházszerterástan	3 ..
Szónoklati gyakorlatok	3 ..
Belmissiói gyakorlatok.	

Ezekon kívül minden éven művészeti tárgyak : ének, zene, közismereti tudományok és tudományos szemináriumok.

Kápláni vizsga.

Újszöv. exegesis : János evangélioma, római és korinthusi I-ső levél tudományos exegesis.

Ó-szöv. exegesis : A prófétai könyvek (Dániel kivételével) fordítása, az ó-szövetség költői és prófétai könyveiből legalább 10—10 fejezet tudományos exegesis.

Dogmatika, Symbolika, Ethika, Bibliai theologia, különös tekintettel a prófétizmusra és Jézus életére.

Papi vizsga.

Az egész szentírás gyakorlati bibliamagyarázata. Magyar protestáns egyháztörténet, egyházjog, magyar prot. irodalomtörténet, neveléstan, módszertan, katekhetika, lelkipásztorkodástan, egyházszerterástan, homilétika és gyakorlati szónoki előadás. (Esetleg mindazok a tárgyak, melyek ma a vallástanári képeztetés anyagjául vannak felvéve.)

E tanterv-vázlat a theologiai tudományok központjába a bibliát óhajtaná tenni, ezért állítja annyira előtérbe az exegesis és annak segédtudományait : héber- és görög nyelv, keleti népek története, assziologia, izrael népének története, bibliai régiségtan és földrajz, amely segédtudományok ma teljesen elhanyagolva, pedig ezek nélkül sem maradandó hatású exegesis, sem pedig a biblia megkedvelése és megértése nem lehetséges. Ami a gyakorlatiak kissé meliőzését illeti, legyen szabad erre megjegyezni, hogy azok megszerzésére való a 2 papi vizsga közötti 2 év, legyen alkalom adva ott tanulhatni meg pl. a belmissiót s lelkipásztori működést, amelyeket a theologián soha meg nem tanulhat ; de ugyan melyik az a pálya, hol a gyakorlatot az iskolában s nem a gyakorlatban tanulják ?!

Mindezekhez azonban legelső sorban a theologiák fejlesztésére, tanári katedrák szaporítására volna szükség s az indítványom épen ez anyagi eszközök előteremtését céloznák. A közalapi járulékokhoz hasonlóan vetne az egyházkerület az egyes egyházakra lélekszámonként pl. 2 fillérnyi adót theologiai fejlesztési hozzájárulás címén : 1.100.000-nyi lélekszám után az évi kivétel 22 ezer korona volna s 20 ezer korona évi tőkésítés pedig 15 év alatt 2 egyetemi tanszékalappá növe, belőle tehát 2 új theologiai tanszéket lehetne szervezni. A megvalósításnak lehetnek akadályai, de gondolkozni mindenesetre lehet felette.

Gönczy Béla.

Csokonai és Rousseau.

Irta : dr. Kardos Albert.

(Folytatás.)

V.

Mikor és hogyan ismerkedett meg Csokonai Rousseauval, ezt a kérdést könnyebb feltenni, mint reá megfelelni. Bizonyos csak az, hogy még deák korában olvasta Rousseaut, még pedig nemcsak fordításban, hanem eredetiben. A latin és görög klasszikusokat tanárai diktálták reá, az egykorú német költőket Kleistot, Bürgert stb. Kazinczy kötötte a lelkére mindjárt első érintkezésük alkalmával, Rousseaura magától akadt, Rousseauval a lelki rokonság hozhatta össze, talán ösmeretlenül is álmodozott róla, mint Heine északi fenyője az egyenlítő pálmájáról. Az is bizonyos, hogy amint ábrándjainak ez az alakja megjelent előtte, attól fogva változhatatlanul összeforrott vele, azóta öntudatlanul ideáljává tette Rousseaut, akaratlanul is élete vezetőjévé s költészete irányítójává avatta.

Ebben az egymásra találásban van valami abból a végzettségéből, jobban mondva abból a törvényszerűségéből, amely a nyugat, általában a külföld nagy eszmeharcosainak, kormányzóinak megszüli magyar másait. E törvényszerűség hozza magával, hogy Descartes újkori filozófiájának Apáczai lesz a tolmácsa, Voltairt Bessenyei szólaltatja meg — és hogy korunkból is vegyünk példákat — hogy a nagy Zola naturalizmusa legalább egy Bródy Sándorban csapódik le, észak zord prófétája, Ibsen Oláh Gáborban üti ki magát.

Rousseau Csokonaiiban először a korlátlan szabadságszeretetet, a mivel sem törődő függetlenségi vágyat fejlesztette ki. Ezért hitte Csokonai, hogy neki szabad eltérni a mindennapi szokásoktól, szabad szembe szállni iskolai törvényekkel, kollégiumi szabályokkal. Ezért nem tartotta magát a tógaviselethez, ezért engedte meg tanítványainak a pipázást és borozást, ezért mulasztotta el sokszor a kijelölt órákat éstanított nappal helyett késő éjszaka, tartott leckét nem zárt falak között, hanem az Isten szabad ege alatt a nyílt Nagyerdőn. Rousseauból merítette azt a meggyőződését, hogy mindez szabad, sőt helyes, ha egyébként megőrzi szíve romlatlanságát, ha érzi szándékainak tiszta voltát.

De mikor a szabálytalanságokért perbe fogják, mikor a rendtörésért törvényszék elé állítják, mikor dacosságáért és könnyelmű hibáiért elítélik, akkor nem védi meg Rousseau. Híres búcsúzóbeszédében hiába hangoztatja Csokonai, hogy erkölcsi vétek nem undokítja lelkét, hiába hivatkozik arra, hogy a nagy lelkek társaságát kereste mindenha, hogy legfőbb vágya volt pályájának megfutása után érdem szerint befogadtatni abba a dicső *Ermenonville*-be, amelyben a nagy lelkek volnának a mindennapi barátai. Rousseau nem védi meg, sőt talán e sokaktól gyűlölt névnek emlegetése, talán e forradalmi szellem idézgetése lette oly végzetesen szigorúvá azt az ítéletet, amelyet a búcsúzó beszédre következő napon hoztak ellene s amellyel örökre kitiltották a kollégium falai közül.

Így vált Rousseau Csokonainak boldogság helyett veszedelmévé, sőt kevés híja, hogy örök kárhózatává nem lett. A kíméletlen megbélyegzés ugyanis lelke mélyéig fölzaklatta a szerencsétlen ifjút, érezte, hogy életpályáját derékban törték ketté, szívét vad indulatok, agyát szörnyű gondolatok marcangolták. A kálvinista Rómán, az ő református kollégiumban úgy akart bosszút állani, hogy Rousseau példáját követve ő is áttér katolikusként, hogy a Rousseau-óhajtotta magánosságot egy egri vagy kalocsai kolostorban keresi fel, mert „ott sem lesznek irgalmatlanabb törvények, büntetések és szívek!” A költőnek, jobban mondva: a magyar költészetnek örök szerencséjére a lelki vihar lecsillapult, a rémület, mint káprázat

elenyészett, az a megrázó erejű magamentő levél, amelyben háborgó indulatait kiöntötte, maradt, aminek a költő nevezte: „*Emlékezetnek okáért*”. Csokonait nem szülte fel Eger vagy Kalocsa, ahol nyugalmas, gondtól ment öregséget érhetett volna, de halhatatlanná tették azok a művek, amelyek csak nyugtalan, bújdosó élet közben keletkezettek.

Csokonai a nyugtalanságot, a bújdosni vágyást bizonyára örökölte, a deákélet hagyományával is táplálta, de e hajlamot kétségtelenül fokozta benne ideáljának, Rousseauinak életfolyása. A költő nem az az ember volt, aki szerelme tárgyától egykönnyen megvált volna. Még ha tudatára jutott is annak, hogy Rousseau mennyire megmérgezte az ő boldogságát, ezt az édes mérget tovább hordozta szívében. Mikor kitiltása után egy pár héttel Sárospatakra készül jogot tanulni, egy jóakarójánál Gáspár Pál zemplénavarmegyei főjegyzőnél Rousseau nevével kopogtat. Tudjuk, Sárospatakon nem volt maradása, nemcsak azért, mert az ő igazságszeretetét a csűrőcsavaró jogtudomány elriasztotta, hanem mert vonzotta a költői dicsőség, amelyet azonban csak mecénások megnyerésével szerezhette meg. Részben ezért járta őt évig az országot, Sárospataktól Pozsonyig, Komáromtól Csurgóig, de jórésben csupán csavargó kedvét akarta tölteni, mint Rousseau; ezért került meg Csurgóról hazajövet Délmagyarországot, Baranyát és Bácskát, ezért kereste fel később a bacdulai barlangot, amelynek első költői leírását ő adja.

*

A költőket több mint fogékony, mert betegesen érzékeny lélekkel áldja vagy ha úgy tetszik, veri meg a természet. Csokonai sem lehetett kivétel a *genus irritabile* vatumból, érzékenysége egyszerre büszke önértétté dagadt, másszor ingerlékeny sértődéssé fajult, szintén életmesterének befolyása alatt. Rousseauval együtt megveti a csőcselék, a *plebecula* ítéletét, bátran kiállja a vakbuzgók, a *bigottok* gyűlölködését, de ugyancsak Rousseauval együtt végtelenül zokon vesz az előkelőktől jövő minden mellőzést. Ez a túlságos önérték és könnyen sértődés éppen legnemesebb lelkű pártfogójával Rhédei Lajossal szemben teszi a költőt igazságtalanná, akinek majdhogynem visszaküldte a halotti búcsúztatóért adott 100 forintját: szemrehányólag írja jóakarójának, hogy ezt az összeget csak mint versificator köszöni meg, mint poéta pedig a Rhédei megboldogult felesége kedves jószágai közül kér egyet emlékezetül. Beteges ingerlékenységében még hasonlóbba válik Rousseauhoz, mikor folyton irigyeit, hűtlen barátait emlegeti mikor rosszakaratú gúnyról, sőt gonoszlelkű üldözésről panaszkodik. Igaz, hogy Csokonai a sorstól nagy csapásokat szenvedett, igaz, hogy a kollégium túlságos szigorú-

sággal bánt el vele, de máskülönben irigyet, rossz-akarót avagy épen üldözöt alig tudnánk életében felkutatni s ha akadna egy-két ilyen kortárs, annak el kell enyésznie a főúri mecénások: a Széchenyiek és Festetichék, a nagylelkű pártfogók: a Sárközyek és Pukyak, a hűséges barátok: a Kovács Sámuelek és Erős Jánosok, a tisztelő tanítványok: a Dombyak és Gálok nagy táborában. S ha Csokonai mégis panasza nyitja ajkát, ha egyszer-másszor az embergyűlölet hangján szólal meg, ebből bátran írhatunk egy jó részt az örökké elégületlen Rousseau rovására.

VI.

Csokonai jól tudta, hogy a költői dicsőséget szegénységért árulják, már búcsúzó beszédében idéz egy olasz verssort, amely szerint: a költészet Apollónak és a szegénységnek gyermeke, de azt hitte, hogy függetlenségét legkevésbé az írói pályán kell eladnia; bármily keveset nyújt a költészet, *ahhoz hozzáteszi lelke függetlenségét s az neki elég lesz.* Már kora ifjúságában álmodozott olyan csendes, magános helyről, ahol csak a múzsák tanyáznak és csak a nagy szellemek társalkodnak, mikor pedig teste-lelke belefáradt az állhatatlan élet viszontagságaiba és kivált mikor mind mélyebben összeforrasztotta gondolkodását a Rousseauéval, akkor mindinkább megkívánta, amire Arany János is holta napjáig vágyott:

Azt a független nyugalmat,
Melyben a dal megfogható.

Főúri mecénásaihoz (gróf Széchenyi Ferenchez, gróf Festetich Györgyhöz, Rhédei Lajoshoz) alig intéz levelet, amelyben Rousseaura ne hivatkoznék és ne célozna olyan remetelakra, falusi házra, amelyet Rousseauknak juttattak gazdag tisztelői. Kivált mikor átadja magát az Árpádról szóló nagy hősköltemény tervének, akkor érzi, hogy költői pályájának ezt az utolsó nagy feladatát csak egy gondtól biztosított csendes helyen, az *áldott magánosságban* végezhetné el. Nem tör elérhetően után, Tiburral vagy Tusculanummal nem kecségteti magát, Sanssonti-lakást képzel a nád-lepte fedél alatt is. Ha munkái kinyomtatásáról gondoskodnának tehetséges pártfogói, atyai csekély örökségét is elégnék tartaná. Erről a Darabosutcai alacsony házról, a ház végében levő néhány bokorról oly képet fest, mintha az csakugyan egy költő számára épült remete-lak volna. „Itt a magánosságba elfemetve — írja Festetich Györgynek 1800-ban — élek magamnak, hazámnak és az én szokott studiumimnak: az irigy fel nem talál ősi nádfedelem között s a bigottnak szisztérgési könyveim közé bé nem hallanak. Érzem, hogy e csendességbe lelkem is óriásodni kezd; látom, hogy a nagy lelkek újjal hívnak maguk felé s integetnek, hogy a plebecula

zavart sikoltásaival ne gondoljak. *Oh Rousseauknak boldogult árnyéka, lehelj reám a Montmorency kertek lugasi közül, vagy az ermenonvillei sírnak nyárfái mellől,* hogy az igazság, a Gratiák s annak idejébe az örök álom édesdeden szálljanak meg engemet, homályos ákaszom árnyékában!” Mikor az 1802. évi nagy égés ezt a képzelt kis elizeumot is elpusztítja s még nyíló rózsalugasának s rajta a koncertező fülemülének sem irgalmaz, akkor egy másik áldott magánosságról ábrándozik. Debrecennek északkeleti határán, a várostól mintegy félóránnyira egy kis forrást talál, a körül szeretne 100 öles rugárral egy kört kanyarítani s ezt a különben homokos, fátalan, nyomás részt óhajtaná magáénak, költséggel és fáradsággal majd ő kertel teremtene e vad helyen, amelyet képzelete paradicsommá varázsolna.

Élete utolsó hónapjaiban, mintha megszánta volna a sors, mintha megakadta volna valósítani éveken át ápolló vágyát. Kínálva kínálkozott neki egy Ermitage, egy ermenonvillei békés lak, nem főúri mecénásai, nem gazdag egyháza és még gazdagabb szülővárosa részéről, hanem egy jómódú kalmár, a későbbi téglási nábob, Beck Pál hívta magához, felajánlván *házát menedékhelynek ezen rövid és fergeteges életben.* De már késő volt: a költő már nem vehette hasznát a rendkívül gyöngéd ajánlatnak. Állandó erémi szállása, örök sans souci-ja másutt volt kijelölve, behűlt szemmel is rátalált a végső áldott magánosságra a hatvan-utcai temetőnek homályos ákái alatt, ahová már rég, de idő előtt, hívogatta Rousseauknak boldogult árnyéka.

(Vége köv.)

Vitéz János emlékezete.

(1822—1913.)

Tavaly, február 13-án ünnepelték szerettei, tisztelői 90-ik évfordulóját s szeretett Anna lánya, Hrabóvszky József nyug. huszárezredes felesége, a gyermeki gyöngédség találékonyságával, minden kedveskedést kitalált, hogy boldog emléküvé tegye rá nézve e napot. Nemkülönben a Degenfeld grófi család elágazó rokonsága, vetekedett a szeretet minden jeleivel, hogy méltó tisztességet tegyenek a nagyidők emberének, a szelíd János apostolnak. Pár évvel előbb ünnepelte 60 éves házasságát is. Testi és szellemi ereje teljes használatában, munkakedvvel, kitűnő érzettel, figyelemmel érte el e magas kort. Testi állapotában, jó fogazata, gyomra, teljes látó és halló képessége, könnyed mozgása: szellemi életére nézve, a korral való folytonos haladás, érdeklődés minden szellemi és társadalmi mozgalom iránt. lapokból, könyvekből és levelezés útján is; erkölcsi

finomsága szinte gavalléros gyöngédségével, úgy esaládi környezete, mint látogatói, főként a szomszéd Sajóvamoson időző herceg Odeskalchi Gyuláné úrnő útján, a magasrangú rokonság számos tagjaitól, őt szeretettel felkereső férfiak és nők iránt: oly kiváló istenáldását mutatták mindezek, hogy lehetetlen volt bizonyos bámulat nélkül tapasztalni mindezeket. Még aprólékos dolgokban is, annyi szíves figyelem és szolgálatkészség nyilvánult meg naponként ténykedéseiben, hogy fiatal erőnek is elég lett volna. Midőn kedvenc fát tisztogatta, hernyózgatta, fáradhatlan odaadással, vagy minden étkezés alkalmával összeszedegette, aprózgatta a morzsalékokat, maradékokat s szinte asszonyos örömmel vitte a már ezt szinte megszokással váró baromfiaknak s még sok... sok ilyen apró figyelmesség, legutolsó napjáig, mutatta a munkás lelket, mely ápoló elevenségben tartja a végső felozlásig. Január 25-én reggel megszédült, visszafeküdt ágyába s minden fájdalom nélkül, tiszta erős öntudattal, szinte észrevétlenül szakadoztak óráról-órára földiléte kötelei s pár nap múlva, egyszerűen kilépett roskatag sátorából, át ama mennyei hajlékba, melyről biztosította minden övéit az Életnek rejedelme.

Ez volt az a jó vénség, melyről úgy beszél a próféta, mint az élet elégedettségéről.

Tulajdonképpen, igaz ker. szempontból véve, a vizsgázóterem ajtaja előtt áll így meg egy jól elkészült élet. Mert hát sokat beszélgetünk róla, hogy mi munkások vagyunk, talentumokat kaptunk s eljő az idő, midőn mindnyájunknak meg kell jelenünk. Az előtt, aki útra, munkára bocsátott. Hát, aki ezeket komolyan veszi és nem pusztá fecsegésként hangoztatja a maga és mások állatására: ime, itt egy ember, mutatva a minőség jóságát.

* * *

Nem életrajzot írok, — csak emlékezem.

Sohasem tartottam főbenjáró dolognak az életmozgás határmegyéit. Ki mikor jött? — ki mikor ment? Tartsák számon a tankönyvek és akik erre is súlyt fektetnek. Az én lelkem mindig azt kereste, ki hogyan tölti be a keretet, melyben mozgott. Akinek lábnyomát nem fújja be a szél, mihelyt bezárul utána e földi világ, annak hatóereje is megmarad a távolabbélők között. S ez a fő. Minket a hatások visznek előre, akarva-akaratlanul s boldog az élő, ha a sírból is kilépnek halottai és segítik fölfelé.

Szuplikáns diák koromban találkoztam először Vitéz Jánossal, boldog családi fészkeben, a szabolicsmegyei Lórántházán.

Közbevetőleg megjegyzem itt, hogy sohasem tartottam okos dolognak a szuplikáció eltörlését. Csak körül kellett volna nyesegetni. Bizony, kitűnő

alkalom volt a nyitott szemmel járó papnövendékek számára, — kitűnőbb minden könyveknél a világon. Ha kiválasztottak volna a theol. tanárok arravaló komoly ifjúembereket, nem pénzt gyűjteni, de minden pénznél drágább tapasztalást, — no, de csak közbevettem ezt. Sokat láttam jómagam is, sőt látom még ma is a Vitéz János családját is, papi lelkét is. Megnéztük a híres Degenfeld-kastélyt, gyönyörű kertjét, a községet s járkálásunk közben egyszer csak megállunk egy kis házikó ablaka előtt, ahol barátságosan beköszönt a nagytiszteletű úr — egy kikukucsáló kis leányuk. Mintha most is lát-nám és hallanám. Kedvesen diskuráltak s elválásunk után is kocogtatta a kis lány az ablakot s mosolyogva integetett vissza a nagytiszteletű úr. Majd találkozunk kisebb-nagyobb emberekkel és a nagytiszteletű úr mindig előre köszönt, ügyláttam, mindenkit ismer, tudta a dolgaikat is, ezek iránt is szívélyesen kérdezősködött, másikat utasította, vagy felvidította egy-egy tréfás megjegyzéssel s olyan bizalmasan ment mindez, mintha egy fedél alatt laktak volna.

Ez a papi modor nagyon megmaradt az én lelkemben. Később hallottam valamicskét, bizonyos cura pastoralis-ról. Sokszor utána gondoltam: ez az! Olvastam Escott „A mai Anglia“-jában az angol papok viselkedését híveikkel szemben s eszembe jutott Vitéz János s mondván magamban: ez az! S aki idegenekkel szemben is ilyen rokonszenves, hát a családjában??... De hát tulajdonképpen van-e?... lehet-e? egy krisztusi lelkipásztorra nézve, valaki idegen! „Nem egy Atyánk van-e mindnyájunknak? Nem egy Isten teremtett-e minket?“... — kérde már Malakiás próféta. S az istenfia nem azt bizonyította-e egész életével?... Bizony, nekünk is azt kell bizonyítanunk egész életünkkel. Hát Vitéz János ezt bizonyította!

A szuplikáció után, káplánságom következett és Isten ajándékának tartom ma is, hogy az őri esperes mellé kerültem és közel Lórántházához is, közel a lórántházai pap és papi család szívéhez. Mert örökigaz élettörvény az, hogy aki erős lelkek sodrába kerül, nem menekülhet a hatások elől. A tiszta lelkek, mintegy láthatatlan minták, melyekben nemcsak formát kap az ifjú alakítható lelke, hanem erőt, tömörséget is. Harmadfél év alatt gyakran átgyalogtam a Vitéz családhoz, lelki gyönyörűségem telvén a látottakban, hallottakban s utánok alakulva, akarva is, akaratlanul is. S egy alapvonást vettem észre az egész családban: az őszinte, egyszerű, szíves figyelmet, ápoló gondot, segítő jóakaratot. És egész életemben azt tapasztaltam, hogy emberi jellegünk-nél ezek a legértékesebb tulajdonságok. A papi lelkületben nélkülözhetetlenek. A papi bizonyítvány

csak ajtót nyit, de az ajtón belől, igazán eredményel forgolódni, csak ama tulajdonokkal lehet. Ezek a benső elhívás igazoló pecsétei. Áldja Istenét, kinek megfelelő környezet is kijut hozzá!...

Vitéz Jánosnak ez is kijutott: ott volt a Dégenfeld grófi család. Papsága kezdetétől, koporsója bezártáig. S kell-e református ember előtt, ennek hatását és áldását magyarázni? S aki még azt is tudja, hogy a nagymélt. főúri család és az egyszerű papi család közt soha meg nem szakadó szívbéli egység, lelki harmónia állott fenn — az élők közt fennáll ma is.

Hát én ezt is láttam többször.

A Vitéz János lelkének alkotó nemes erői ilyen környezetben fejlődtek, munkáltak, nemesedtek, — olyan szelíd, ápoló, figyelmes gondviselésre. Mert ilyen volt a Dégenfeld és a hozzátartozó magasműveltségű főúri családok lelkülete: lehajolni-fel-emelni. A Krisztus lelke ez, aki nem azért jött, hogy elveszítse, hanem hogy megtartsa a lelkeket.

1849 április 8-án foglalta el papi hivatalát, ugyanez évben nősült s ez időtől kezdve soha meg nem szakadó lelki egységben éltek a grófi családdal. Elképzelhető, hogy e minden szépért, jóért hevülő papi ember minő gondolatokat, érzelmeket élt át ama változatos sorsban, mely a magyar nemzet életén átvillámlott a 48-adiki hajnalhasadástól, főként a 68-iki kiengesztelődésig, midőn e hullámtorlódások felett, úgy egyházunk, mint hazánk sorsának hajóját azon kiváló hazafiak is irányították, kikkel Vitéz János is kicserélte vágyait, reményeit, kétségeit; sőt ily érzéseket, gondolatokat papi katedrójába is felvívén, erről a gyámkodó hatalom is tudomást szerzett valami úton s a Protzman körmei közül kimenekült ugyan a grófi család révén, de nyomtételkosan figyelmeztették, hogy ha még... hát kiveszik kezéből a bibliát.

Aztán népének élt. Papi tevékenysége tulajdonképpen nem volt egyéb, mint a gyülekezet kicsinyével, nagyjaival való együttérzés, együttélés. Számban, erőben, elég kis gyülekezet volt, — ma is az — a lóronthazai. Rászorultak a segítségre, a grófi udvar és uradalom egy és más kedvezésének kieszközlésére, lelkészök útján. És ez a közvetítés mindig kész és szíves volt. Akkor még a krisztusi szív, — ma is és örökkön-örökké! — és nem a zsinati törvény szabta meg a lelkészi mindennemű teendőket s azt a szívet kellett folyvást lágyítani, érzékenyebbé tenni, hogy a gyülekezetben mindenképpen és jó renddel haladjanak. Sokszor hallottam, halóporában is áldottlelkű esperes főnökömtől, hogy a mi papi szegénységünk által nyernek a hívek gazdagságot. Így állítja lelkünk elé Pál apostol is a Krisztus szegénységét is. Hej, be nehéz ezt meg-

érteni! Vitéz János papi tevékenysége is mindig a küzdelmek kohójában lágyított szívetől nyert erőt és kitartást s így a grófi házzal való lelki barátsága nem különítette el egyszerű népétől, sőt annál inkább ösztönözte, hogy minden jó alkalmat megragadjon népe segítségére. És ezt emlegette, ezt hálálta az a 6 presbíter is, akik végbúcsúra utaztak Lórontházáról Sajósenyére, maroknyi port is vivén sirjába vánkosul s kitették a holttestet az udvarra.

„S ki ül gyémánttollal kezében,
A jótett könyvébenél mennyégben:
Jegyzett az Úrnak angyala“.

* * *

„Szent természet! dajkáló anyám,
Szerettek én kimondhatatlanul!
Gyönyör s megnyugvás lelke szál reám,
Lombod, virágod ha sarjad, ha hull.
Tanulni menvén hozzád: megjövök
Édes kincsekkel, mint a fürge méh,
Mégkönnyebbülök karjaid között,
Ha szívem bú, szemem könny terhelé“.

Egy igazi papnak lehetetlen a természetet nem szeretni. Képtelenség, hogy legyen valakiben tiszta érzés a természet szeretete nélkül. Krisztus urunk lelke is ott járt legszívesebben s ott termelte istenországának legdrágább gyöngyeit. Ami való szépség, való igazság, való erő — mind ott nyivlánul meg a miriád alakban örvénylő természet életében. Tanulni, enyhülni, erőt meríteni, — igazán csak oda mehet a pap lelke.

Vitéz János nagyon szerette a természetet. Csakugy, mint Tompa, habár nem tudta úgy kidalolni szerelmét. Lehet, hogy éreklöztek is egymással; hiszen a Tompa lelke itt Szabolcsban bontogatta először szárnyait. Az akkori idők atyafiságos magyar érzése gyakran összehozta a nemes úri familiákat s diákok nélkül, fiatal papok nélkül, alig történhetek nevezetesebb összejövetelek. De ha testileg nem találkoztak is, lelkök bizonyosan egy nyomon járt, eszményi szeretetök közös tárgya volt a „szabad, dicső természet“.

Többször voltam tanúja káplán koromban, amint esperes főnököm és Vitéz János beszélgettek, tárgyaltak, a természet életének erős, jóirányú hatásáról, a papnak személyére és papi működésére vonatkozólag. Sokszor hallottam erősebb kifakadásokat olyan papok ellen, kik csak szobai életet élnek s nem törődnek azzal, hogy azt a földdarabot, melyen élnek, járnak naponként, házuk környékét, alakítsák, szépítsék, kellemessé tegyék s ezzel is példát mutassanak. Az ilyen beszélgetések hatása alatt kértem én magam is egy kis helyet a kertben, ahol első kertészkedésemmel próbálkoztam.

Andrássy Kálmán.

(Vége köv.)

IRODALOM.

Népszerű fiskolai tanfolyam Debrecenben. (University Extension.) 1912—13. I. tanfolyam. Az I. tanfolyam tárgyai a következők: 1. Dr. Alexander Bernát, budapesti egyetemi nyilv. rendes tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja: A filozófia a modern kultúrában. Vasárnap, (február 23.) d. e. 11—1 óráig a református kollégium dísztermében. (Ez előadás előtt megnyitó-beszédet mond dr. Baltazár Dezső, a tiszántúli református egyházkerület püspöke, a helyi bizottság elnöke.) 2. Dr. Mitrovics Gyula, debreceni református főiskolai tanár: Az esztétika lélektani alapjai. (3 órában, csütörtöki napokon, február 27., március 6., március 13. a református kollégium dísztermében d. u. 6—7-ig.) Az előadások rendes hallgatására a kollégiumi háznagyi hivatalban, illetve Csáthy Kálmán és Hegedüs és Sándor könyvkereskedő urak üzletében belépő-jegy váltandó, melynek ára egy-egy sorozatos előadásra egy korona. Jegyek minden előadáshoz az előadást megelőzőleg is kaphatók az előadás terme előtt. Debrecenben, 1913 február hóban. *Az elnökség.*

Theológiai irodalmi ujdonság. Raffay Sándor ev. theol. tanár és lelkész az „Apokrifus evangéliumok”-nak Jézus gyermekségére vonatkozó részét — összesen 6 darab, régi keresztény iratot — lefordította és kiadta. Az itt közölt irodalmi termékek az egyházi atyák korában keletkeztek s élénk fényt vetnek az egyház katholizálásának és a Mária kultusz kifejlődésének menetére. E kötet egész anyaga megjelent ugyan már a Theol. Szaklapban, de külön kinyomatban a szerző a nagyközönségnek is hozzáférhetővé kívánta tenni. A könyv ára a legminimálisabb: 2 kor. Megrendelhető a Theol. Szaklap szerkesztőségénél (Budapest, IV. Deák-tér 4.) és bármely könyvkereskedésben. — *Islen igéje* címen dr. Masznyik Endre és Masznyik Gyula népies szentírás-magyarító folyóiratot indítottak. A magyar theológiai irodalomban a Masznyik név oly tekintélynek örvend, hogy attól csak jót várhatunk s így nagyon melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe a nemes célú, tisztán és világosan szerkesztett folyóiratot.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Nyole új tanár a debreceni kollégiumban.** Nem történelmek ez meg másutt, csak Debrecenben s ott is csak a Kollégiumban, hogy nyole új tanerőt állítsanak be a magyar nemzeti művelődés szolgálatába. Ez az ősi tanintézet azonban olyan rohamosan fejlődik s oly nagy tanári létszámmal dolgozik, hogy ma-

holnap már a régi, nagy tanár-beiktatási és székfoglalói alkalmatosságoktól is el kell tekinteni, ha nem akarjuk minduntalan megzavarni az iskolai élet rendes menetét. Most is arra kényszerült az igazgatóság, hogy két helyettes tanár és docens mellett 6 új rendes tanárának két egymás után következő napon adjon alkalmat a bemutatkozásra és rendezzen székfoglalói ünnepélyt. A kiadott meghívók szerint pénteken délelőtt dr. rugonfalvi Kiss István bölcsészeti akadémiai, Kovács István tanítóképezdei és dr. Besenyey Lajos főgimnáziumi tanárok ünnepélyes beiktatása lesz. Szombaton pedig Pokoly Józsefnek, a Kolozsvárról visszahódított akadémiai tanárnak, Ozsváth Ödönnek és dr. Ecsedi Istvánnak székfoglaló értekezései kerülnek napirendre. És ezzel még nincs kimerítve a tanári székfoglalók sora. Hátra vannak még U. Szabó Gyula főgimnáziumi, Kiss Ferenc theológiai tanárok s betöltésre várnak a bölcsészeti szak német tanszéke, a Török Péter nyugalomba vonultával megüresedett természetrajzi katétra, a Nagy Vilmos helye és a még felállítandó többi tanárságok. Most van tárgyalás alatt a debreceni leánygimnázium ügye is. Ennek az új alkotásnak a körvonalai is kezdenek már kibontakozni. Az egyházkerület kezdeményezésére Debrecen városa már foglalkozott ezzel a fontos kérdéssel és egyhangúlag elhatározta, hogy a részéről kért hozzájárulást készségesen megadja. Semmi kétségünk nincs aziránt sem, hogy a nagy debreceni egyház is csatlakozni fog a megindult mozgalomhoz. Hiszen az ő felsőbb leányiskolájával lesz kapcsolatos az új intézmény, mely a nőnevelés terén is új utat jelöl a magyarság kulturális életében s fennen fogja hirdetni, hogy Debrecen ma is erősen érzi nagy hivatását és úgy egyházi, mint iskolai tekintetben még mindig szilárdul tartja kezében a vezéri pálcát.

— **Nagy Vilmos beiktatása.** A debreceni református tanítóképző tanárkarában nagy nyomot hagytak a múlt esztendő változásai. Orosz István igazgató nyugalomba vonult, Bakos Tibor szabadságon van, Nagy Vilmos pedig, a tanári-kar összetartó kapcsa, a minden komoly munkára kész, de e mellett minden szellemes tréfára kapható kolléga és megszívü barát meg Nagyváradra távozott; oda hívták meg a Református tanítónőképző és internátus vezetésére, amint azt annak idejében jelentettük. A szomszéd megyei székes- és fővárosba tette által lakását és pedig a helyzet követelte nagy sietséggel, hogy még jóformán alkalmuk sem volí a jó ismerősöknek a búcsúzkodásra. Ezek azért velünk együtt most ünnepélyes beiktatása alkalmát ragadják meg arra nézve, hogy szívből köszöntsék a derék tanárt, a hív barátot és a feledhetetlen jó bajtársat s kívánjanak úgy neki, mint a nagy hivatást végző, derék tanintézetnek

további sikereket. Ez az installáció különben, melyre szerkesztőségünk is meghívót kapott, folyó hó 14-én, pénteken történt a Nagyvárad Református Tanítóképző disztermében nagy és fényes gyülekezettel, melynek tagjai között Kollégiumunk képviselője, Nagy József tanítóképző-intézeti igazgató is helyet foglalt. De nem maradtak el lélekben a többi tanártársak sem és örvendő hallották, amint hogy az nem is lehetett másképen, hogy a mi derék kartársunk és barátunk, Nagy Vilmos volt debreceni kollégiumtanár oda át a Körösparti Athénben is közkedvelt, ségre talált. Találjon is még sok számos esztendőig szívéből kívánjuk.

— **A korpótlék.** Megérkezett, még az utalványozási jegyzék is megérkezett. Azonban az utasítás olyan körülményes és a minisztériumban a dolgot olyan alaposan összezavarták, hogy a legnagyobb türelemre és körültekintésre van szükség. Az első, ami feltűnik, az a körülmény, hogy nem foglaltatik minden jogosult neve a lajstromban. Ez tévedés, mely könnyen kiigazítható. De kellemtelen az is, hogy kongruás lelkésznek nem az őt kétségtelenül megillető 200, illetve 400 korona van megállapítva, hanem ennél kevesebb. Legnagyobb a zavar azoknál, akik két helyről is fogják kapni a korpótléket, mert még ilyenek is vannak. De mindezek az apróbb tévedések és fennakadások rendre eligazíthatóak. Nt. Rózsa Sándor, a kollégium és egyházkerület derék pénztárnoka minden efféle renetegben eltalálja a helyes utat. Csak sort kell várni és nem kell nyugtalankodni. A pénznek úgy is az a természete, hogy csak addig van meg, míg kézhez nem vesszük. Ez a korpótlék meg már (olyan régen ígéri), meglehetősen be is van táblázva. Sok szükségünk, Ur Isten, jóllehet vagynak nekünk. Szabad legyen ezek közé a Debreceni Protestáns Lap elmaradt előfizetési díjait is besorozni s a nt. lelkész urakat arra kérni, hogy emez örvendetes alkalommal, melyhez hasonló jókat szívből kívánunk, — rólunk se felejtkezzenek el.

A felekezeti tanárok nyugdíjtörvényének revisiója. Legközelebb közöltük azt a kérvényt, melyet a közoktatásügyi minisztériumban most folyó revisió alkalmából a nem állami tanárság nyugdíjtörvényének módosítását illetőleg terjesztett fel az országos református tanár-egyesület központi igazgatósága. Újabbán szintén e törvény revisiójával kapcsolatban a *kisújszállási főgimnázium tanári kara* egy memorandummal fordult a tanáregyesülethez, hogy tegyen fölterjesztést a minisztériumhoz a következőkről:

1. Azon tanárok érdekében, kik nem az új, hanem a régi nyugdíjtörvény szerint óhajlják magukat nyugdíjaztatni, vétessék revisió alá az 1894.

évi nyugdíjtörvény s a nyugdíjjogosultság úgy állapítsák meg, hogy a nyugdíjazottak csakis tényleges lakbérüket veszítsék el.

2. Az új nyugdíjtörvénynek az özvegyek és árvák ellátására vonatkozó intézkedései terjesztésének ki azon tanárok özvegyeire és árváira is, akik az 1894. évi nyugdíjtörvény szerint nyugdíjaztattak, vagy nyugdíjaztatnak.

3. Az 1894. évi nyugdíjtörvény 9. §. úgy módosíttassék, hogy az új nyugdíjtörvénynek a felekezeti és községi tanárookra való kiterjesztése alkalmával az egyfolytában töltött szolgálati idő a szolgálatba lépés idejétől, tekintet nélkül az életkorra, beszámíttassék.

4. Az új nyugdíjtörvény kiterjesztése alkalmával a felekezeti tanárok az eddig fizetett 2% járulék fizetése alól mentessenek fel, vagy hogyha ez nem volna kivihető, az újonnan fizetendő 1½% járulék számíttassék be a 2%-ba.

5. Azon tanároknak, kik a felekezeti és községi tanárokországos nyugdíjintézetébe már fel vannak véve, adassék meg az a jog, hogy 29-ik szolgálati évök végéig nyilatkozhassanak arról, hogy az 1894-iki vagy az új nyugdíjtörvény alapján kívánják-e nyugdíjaztatásukat.

Ezekre vonatkozólag az Országos református tanáregyesület elnöksége legközelebb összehívja a központi igazgatóságot tanácskozás végett. A dolog nem késik, mert a minisztérium az 1894. évi XXVII. t.-c. revisióját nem fogja még egyhamar a törvényhozás elé terjeszteni. Tájékoztul közli az elnökség, hogy *gróf Tisza Istvántól* a közelébb múlt napokban azt az értesítést nyerte, miszerint teljesen méltányosnak tartja azt, hogy a felekezeti tanárság nyugdíjtörvénye az állami nyugdíjtörvény kedvezőbb rendelkezéseivel összhangba hozassék és hogy e tekintetben az illetékes miniszterek részéről is a legteljesebb jóakarat mutatkozik. — Ily módon a kisújszállási tanárok kérelmének 1. és 2. pontját máris teljesítettnek gondoljuk. A 4. és 5. pont olyat kérelmez, amit egyfelől a konventhez intézett iratában eleve kizárt a minisztérium, t. i. a fenntartótestületi s ebben a tanárok által fizetett díjakat; másfelől, amit az állam a saját tanárainak sem ad meg, t. i. hogy a 29-ik szolgálati évökig nyilatkozzanak. Egyébiránt a központi igazgatóság mindent mérlegelni fog és aszerint intézkedik.

— **Kálvinista pap mint zenevirtuóz.** Eugen Objectiv és tulajdon neve alatt sokszor találkoztak olvasóink a Földvári Jenő, most somogy-udvarhelyi lelkész nevével. Földvári Jenő debreceni diák volt s mint káplán is elsőben Debrecen körül szolgált. Innét ment missionárius lelkésznek oda le Szlavoniába és az első keresztyének lángbuzgalmához hasonló hittel és lel-

kesedéssel ott a gomba-kalapu horvátok között épített ekléziát és templomot. Ez a templom különös műépitmény volt s annak idejében az építések között is feltűnést keltett. Különösen azért is, hogy még belső felszerelését és berendezését is a lelkész tervezte, de még inkább azért, mert ez a berendezés minden egyszerűsége dacára olyan volt, hogy annak még a horvátok is elismeréssel adóztak. Ezt a hatást Földvári az első keresztyén századok stílusának megfelelő művészi motívumok alkalmazásával váltotta ki, amint hogy az ide vonatkozó szakdolgozattal, a keresztyén archeológia és evangéliumi művészet dolgaival eleitől kezdve előszeretettel foglalkozott. A zenével is, ez volt az oka, hogy lankadatlan szorgalommal fuvola-virtuóznak képezte ki magát s mint előadó is, nagy sikereket aratott. Így legközelebb ismét a kaposvári zenekedvelők hangversenyén. De nem ez alkalom, amiért róla emlékezni kívánunk, hanem az, hogy a budapesti Zenedében le is vizsgázott és a zeneelméletből, összhangzatlanból s a fuvolázásból mesteri oklevelet is szerzett. Most a műegyetem felé tekintget, hol a műépítészetből, templom-építészet s dekoratív stíltanból akar diplomát. És ha az Úr akarandja és élünk, amilyen kemény nyakas fejű és erős elhatározású magyar, meg is szerzi. Akkor talán több hatása lesz lelkes apostolságának, mellyel eddig is az evangéliumi művészet érdekében szót emelt s melynek ezután, midőn a prófétának az előadó művész és diplomás tudós is segítségére jó, bizton várhatni kívánt sikerét.

— **A tanárok és az új nyugdíjtörvény.** Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter az új nyugdíjtörvény életbeléptetése alkalmából rendeletet adott ki, melyben felszólítja a tanárokat és tanítókat, úgyszintén a tanárnőket és tanítónőket, hogy június végéig jelentsék be hivatalos úton, hogy kívánnak-e az új nyugdíjtörvény kedvezésében részesülni és ennek ellenében hajlandók-e harmincöt évig szolgálni. Azokat a tanárokat, akik az említett időig írásbeli nyilatkozatot be nem adnak, a miniszterium a régi törvény szerint fogja nyugdíjazni. A kultuszminiszter a rendeletében végül arra utasítja az illetékes hatóságokat, hogy a régi törvény határozatai szerint nyugdíjazott tanárok és tanítók özvegyeinek ellátását az új törvény határozatai állapítsák meg. A kecskeméti állami főreáliskola tanári testülete a febr. elején megtartott országos közgyűlés hatása alatt körlevelet intézett a többi középiskola tanári kollégiumaihoz, amelyben egységes akcióra szólítja föl őket a nyugdíjtörvény sérelmes intézkedései ellen. Az akciónak az a célja, hogy az Országos Középiskolai Tanáregyesület vezetőségét, elsősorban elnökét, *Nagygyessy László* dr. egyetemi tanárt bírja enegrikusabb föllépésre a törvény ellen, mert az ő megnyugtató ki-

jelentéseinek sikerült lecsilapítania az elégtelen tanárságot és pedig a kormánytól vett ígérete alapján. A kecskeméti tanárok azt is tudni akarják, van-e valami pozitív támasztéka annak a *Gaál Mózes* által hangoztatott reménynek, hogy a nyugdíjtörvényt módosítani fogják s ezzel az izgató anyagot a magyar tanári rend testéből eltávolítják?

— **Népiskolai bizottsági ülés.** Az egyet. konvent által a népiskolai tantervek és rendtartási szabályrendeletek tárgyában kiküldött bizottság január 31. s február 1–2. napjain Budapesten a magyar reformátusok székházában ülésezett. Jelen voltak: *Orosz István*, *Czinke István*, *Fejes Áron*, *Tóth Sándor* és *Tóth Kálmán* bizottsági tagok. A bizottság a népiskolai tanterveket átvizsgálván, megállapította, hogy a népiskolai tantervek vallástani részökben általánvéve alkalmasak ugyan arra, hogy a népiskolai vallásitanítás feladatainak eléréséhez vezessenek; de hogy a bizottság megbízatásának megfelelőhessen, megbízta *Fejes Áron* biz. tagot, hogy a tárgyalás folytán felmerült megjegyzések figyelembevételével egy egyeztető javaslatot készítsen, melyet a bizottság az egyetemes tanügyi bizottsághoz, az pedig az egyetemes konvent elé terjesztvén, ez az egyházkerületek figyelmébe „ajánlana”. Az egyházkerületek tanterveinek a nem vallástani tárgyakra vonatkozó részei úgyszólván teljesen az állami tanterv alapján állanak; ezen körülményt a bizottság tudomásulvételre ajánlja. A rendtartási szabályrendeletek tárgyalásához a bizottság alapul vette a tiszántúli egyházkerületnek legterjedelmesebb s legújabb keletű szabályzatát. Ennek tárgyalása s ezzel párhuzamosan a többi szabályrendeletek vonatkozó intézkedéseinek figyelembevételével s némely részekre vonatkozó megjegyzések után a bizottságnak véleménye az, hogy az egyházkerületi szabályrendeletek intézkedéseit egyeztetve, összesítő szabályrendelet-tervezet inkább a már közel jövőben tartandó zsinat után lesz célszerűen megkészíthető.

— **Az új görög kath. püspökség székhelykérdéséről** *Papp Antal* munkácsi g. kath. püspök, az új egyházmegye ideiglenes apostoli adminisztrátora a következőleg nyilatkozott: A székhely kérdése csak akkor lesz aktuális, ha az új püspököt kinevezik. Addig tárgytalan. Az új főpásztortól függ, hogy ő hol óhajt letelepedni és honnan tudja egyházmegyéjét eredményesen kormányozni. Az ősi csanádi egyházmegye püspöki székhelyeinek sorában *Csanád* és *Makó* után *Temesvár* most már a harmadik. Erre nézve az egyházjog csak azt írja elő, hogy a székhely az egyházmegye területén legyen. Ha nem volt nehézség *Csanádban*, nem lesz a hajdúdorogi egyházmegyében sem. Az én misszióm az új püspök kinevezésével lejár. Tudtommal már csak hónapok kérdése az új főpásztor kinevezése. Személyére vonatkozóan nem

szólhatok, de azt tudom: hogy alkalmas, képzett és erőskezű egyházfő lesz, mert az új megyében ilyenre van szükség.

— **A leánygimnázisták.** A hódmezővásárhelyi egyháztanács érdekes kérdésben határozott legközelebb. A főgimnáziumi igazgatótanács engedélyt adott arra, hogy a leánygimnázisták rendes tanulók gyanánt is fölvehetőek legyenek. A gyakorlatban ugyanis ezek a leánykák, bár magántanulóknak voltak beíratkozva, amennyiben hely volt, az igazgatóság engedelmével tényleg rendesen eljárta a leckeórákra. Ezt a gyakorlatot törvényesítette és rendszeresítette az igazgatótanács. A presbiterium azonban ennek a határozatnak ellentmondott és nem engedte meg, hogy a leánygimnázisták rendes tanulóknak is felvétesse. A dolog érdeméhez itt most nem kívánunk szólni és az Amerikában olyan szépen bevált coeducatio sikerét tárgyalni. Bár a régi múltból iskoláinkon most is érezhető mendicanteria és dárdás stílus ellenében speciell is kívánatosnak tartjuk a leánykák egyenjogosítását és rendes tanulóknak való felvételét. Itt most csak arra kívánunk rámutatni, hogy az iskolába való felvétel és kizárás joga nem az egyháztanács kezében van. Ez általában eminenter egyházfelsőségi, közelebből pedig nevelési szakkérdés. A benne való határozathozatalhoz az Igazgatótanács illetékes.

Vallástanári vizsga. Február 14. és 15. napján folyt le a második vallástanári vizsga Debrecenben. Jelentkeztek Bodnár Gábor, Boér Károly, Székely János s.-lelkészek. A vizsga, melyen a konventet Radácsi György képviselte, sikerült s mind a hárman megkapták a pecsételt levelet. Szerencsét és kitarást hozzá!

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Hivatalos hirdetés.

A nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszterium 21,176—913. szám alatt az 1913. évi első félévre egyházkerületünk lelkészei részére 115,909 K 70 fillér korpótlékol utalványozott. Ennek az összegnek a kiegészítésére a főtiszteletű és méltóságos egyetemes konvent 995—913. szám alatt még 66,290 K 30 fillért bocsát egyházkerületünk rendelkezésére. Miután a korpótlék kétféle forrásból is folyósíttatik, a nyugták kiállítására körülkörülményes eljárásra lesz szükség. Midőn a korpótlék-kimutatást alább tisztelettel közlöm, kérem a nagytiszteletű lelkész urakat, hogy méltóztassanak megvárni, míg kinek-kinek kezébe kiküldhetjük a megfelelő alakban szerkesztett nyugtálat, ennek vétele előtt lehetetlenség a nyugtát a megszabott alakban kiállítani. Megemlítem,

hogy a főtiszteletű és méltóságos konventtől várt összeg még nem érkezett meg az egyházkerületi pénztárhoz. Az engedélyezett korpótlékok a következők:

Abád Takács Károly 202.66+197.34 K, Tiszszalók Konecz Sándor 400.— K, Ajak Kolos Barna 200+200 K, Albis Kalas István 400.— K, Alsó-íttebe Barát Imre — 200.— K, Amacz Kató Béla 400.— K, Ant Bagdy János 400.— K, Apa Papolczi Zoltán 400.— K, Apagy Szabó Aladár 400.— K, Apátkekeresztúr Csuka Ferenc 200+200. K, Arad Csécsi Imre — 400 K, Aranyosmedgyes Szabó József 400.— K, Asztély Róthe Lajos 400.— K, Atya Sáfár Imre 400.— K, Avasújváros Széll György 200.—+200.— K, Ágya Fogarasi Bálint 200.—+200.— K, Álmosd K. Tóth Sámuel 200.—+200.— K, Árpád Boros Gábor 400.— K, Ártánd Zsigmond Ferenc 400.— K, Badaló Kazay Gyula 400.— K, Bagamér Bányai László 400.— K, Bakonszeg Bod Ferenc 400.— K, Balazsér Sütő Miklós 312.19+87.81 K, Balkány Nagymáté Albert 142.95+257.05 K, Balmazújváros Szabó Antal 200.— K, Balmazújváros Illyés Endre 400.— K, Balsa Keresztúry Sándor 200.— K, Barabás Seress Ábrahám 400.— K, Batiz Dávid Sándor 400.— K, Báránd Szabó József 400.— K, Bátyu Bari Sándor 400.— K, Belényes Bottyán Pál 400.— K, Belényes-újlak Sipos János 400.— K, Bereg-bene Kiss Péter 400.— K, Benk id. Ujlaki Lajos 400.— K, Beregardó Pataki Imre 400.— K, Beregdaróc Bari Gyula 200.— K, Beregdéda Láncki Béla 200.— K, Beregrákos Papp Károly 87.59+312.41 K, Beregsom Mizsák Péter 400.— K, Beregszász id. Kallós Tivadar 400.— K, Beregsurány Bartók Béla 400.— K, Beregújfalu Bereczki József 400.— K, Beregböszörmény Buday János 400.— K, Berettyószentmárton Kiss Antal 400.— K, Berettyószéplak Takács József 400.— K, Berettyóújfalu Zih Sándor 400.— K, Besenyőd Kriston Sándor 400.— K, Beszterecz Duacs György 326.73+73.27 K, Békés r. Márk Ferenc 400.— K, Békés Keckeméthy Ferenc 400.— K, Békéssámszon Somogyi Lajos 385.87+14.13, Békésszentandrás Darabos Sándor 400.— K, Bihardiószeg dr. Veress István 31.28+368.72 K, Biharfélegyháza Végh Lajos 400.— K, Biharkeresztés Szigethi Elek 400.— K, Biharnagybajom Kozma Zsigmond 400.— K, Biharpüspöki Bugyi Sándor 226.04+173.96 K, Biharszentjános Szemes László 400.— K, Bihartorda Vértessi Móríc 200.—+200.— K, Biharugra Nagy Imre 400.— K, Biharvajda Magyar Gábor 400.— K, Bilke Kölesey Zsigmond 200.—+200.— K, Borossebes Szabó József 400.— K, Botrágy Tóth József 200.— K, Börvely Havas Gyula 400.— K, Buj Andrassy Kálmán 400.— K, Bulesu Papp János 400.— K, Czégénydányád Nagy Bernát 400.— K, Csahole Sebelyi Géza 400.— K, Csaroda Láncki József 400.— K, Császló Béteky

Gyula 400. — K, Csenger Pótor Elemér 400. — K, Csengersima Buda Károly 200. — K, Csengerújfalu Tóth Benedek 400. — K, Csermő Bodnár Lajos 200. — K, Csepe Nyíri István 400. — K, Csetfalva Csáfordi Ferenc 400. — K, Csokaj Simon Elek 400. — K, Csomaköz Uray József 400. — K, Csonkapapi Darcsi Bertalan 400. — K, Csorvás Halász Endre 200. — K, Csökmő Szabó Bertalan 200. — K, Dabolc Kürthy Károly 400. — K, Dancsháza Ballay Aladár 200. — K, Darnó Andorkó Sándor 400. — K, Darvas Molnár Vince 200. — K, Debrecen dr. Baltazar Dezső 400. — K, Debrecen II. Dicsőfi József 400. — K, Debrecen K. Tóth Kálmán 400. — K, Debrecen IV. Jánosi Zoltán 400. — K, Debrecen V. Szele György 400. — K, Demecser Balogh Ferenc 400. — K, Dercen Szentimrei József 400. — K, Derecske Vadon Béla 200. — K, Dévaványa Szügyi Dániel 400. — K, Doboz Szabó Mihály 400. — K, Dobra Korány János 400. — K, Domahida Szabó Lajos 395.01+4.99 K, Dombrád Somogyi József 400. — K, Dolha Darabánt Gusztáv 400. — K, Döge Osváth Pál 42.82+357.18 K, Duna-szentilona Német Sándor 200. — K, Encsencs Budaházi Lajos 400. — K, Erdőgyarak Bugyi János 400. — K, Erdőhegy Bokor Sándor 100. — +100. — K, Eperjeske Ormós István 400. — K, Esztár Szücs Béla 13.10+386.90 K, Élesd Dávid Gyula 200. — K, Érabrány Debreczeni László 400. — K, Érbogyoszló Jakab József 400. — K, Érdengeleg Nagy Károly 400. — K, Éréndréd Csutoros Albert 400. — K, Érkeserű Fazekas Imre 400. — K, Érköbölkút Varga Béla 200. — K, Érkörtvélyes Pataky Sándor 400. — K, Érmihályfalva Szathmáry Sándor 400. — K, Érsemlyén Végh József 400. — K, Értarcsa Molnár József 400. — K, Fancsika Lajos Sándor 200. — K, Fábriánháza Asztalos Kálmán 400. — K, Fehérgyarmat Fábrián Károly 29.94+370.06 K, Feketeardó Sárkány Lajos 400. — K, Feketegyarmat Szücs József 400. — K, Feketepatak Koroknai István 400. — K, Felsőbánya Lagy Lajos 200. — +200. — K, Fertőszalmás Ladányi Endre 400. — K, Fényeslitke Cseh Zoltán 400. — K, Forgolány Szekeres Sándor 400. — K, Fornos Korláth Gyula 200. — K, Földes Karácsony Imre 400. — K, Fugyi Nagy Elek 400. — K, Fugyivásárhely Varga Gedeon 200. — K, Furta Csernák Béla 159.48+240.52 K, Fülöp Szabó Lajos 400. — K, Fülöpdaróc Fekete József 400. — K, Füzésgyarmat Kovács József 400. — K, Gáborján Miskolczy László 400. — K, Gáboros Pánczél József 400. — K, Gálospetri Takács Zsigmond 400. — K, Gát Sütő Áron 400. — K, Gáva Barát Imre 400. — K, Gebe Szigethy Gyula 400. — K, Gelénes Hézsér Gyula 400. — K, Gemzse g. Nagy István 400. — K, Geszt Szabó István 200. — +200. — K, Geszteréd Bálint János 200. — K, Géberjen György László 400. — K, Gégény Vass Mihály 400. — K,

Géres Ujlaki Miklós 200. — K, Gödényháza Győrfi Ede 400. — K, Gulács Kovács Károly 200. — K, Gyanta Vajda Mihály 200. — +200. — K, Gyoma Harsányi Pál 200. — K, Gyoma Dombi Béla 200. — K, Gyorok Hunyadi László 400. — K, Györtelek Juhász László 400. — K, Gyula Dombi Lajos 400. — K, Gyulaháza Bakó Károly 400. — K, Gyügye Tóth Gyula 200. — K, Gyüre Árokháti Béla 400. — K, Hajdubagos Berki Sándor 95.02+304.98 K, Hajduböszörmény Szolnoki Gerzson 400. — K, Hajduböszörmény Marjai Péter 400. — K, H.-Dorog Fodor Benjámín 400. — K, H.-Hadház Szabó Lajos 400. — K, H.-Nánás Benkő Lajos 400. — K, H.-Sámson Papp Gusztáv 400. — K, H.-Szoboszló Demjén Ferenc 400. — K, H.-Szoboszló Bélteki Lajos 400. — K, H.-Szovát Jakucs Sándor 400. — K, Halmi Varga Károly 400. — K, Hegyközcsetár Szücs László 200. — K, Hegyközkovácsi Szokolai Béla 400. — K, Hegyközpályi Bácsy Gyula 400. — K, Hegyközsáldobágy Bokros Benedek 400. — K, Hegyközújlak Bugyi Mihály 400. — K, Henczida Veress Bálint 200. — +200. — K, Hertelendyfalva Tomka Károly 200. — K, Heteny Tóth Béla 400. — K, Hermánszeg Szabó Sándor 400. — K, Hodász Ujlaki Béla 400. — K, Hódmezővásárhely Losonczy Endre 400. — K, Hódmezővásárhely Tereh Gyula 200. — K, Hódmezővásárhely Győrfi József 400. — K, Hódmezővásárhely Papp Imre 400. — K, Hódmezővásárhely Szeremley Sámuel 400. — K, Hosszúpályi Csighy Andor 200. — K, Hosszúmező Nagy Endre 200. — +200. — K, Huszt Szigeti Zoltán 400. — K, Ibrány Szikszay András 400. — K, Igazfalva Nemes Elemér 200. — K, Ilk Vemess Gusztáv 400. — K, Iriny Veress Imre 395.98+4.02 K, Izsnyete Sütő József 400. — K, Jákóhodos Szabó István 400. — K, Jánd Bánóczy Endre 400. — K, Jármí Szobonya József 400. — K, Kaba Dávidházy János 400. — K, Kaplony Szabó Menyhért 400. — K, Karczag Madarász Imre 400. — K, Karczag Török Vince 200. — K, Kallósemjén Pásztor István 400. — K, Kántorjánosi Gönczy József 400. — K, Kemece Vitéz Ignác 35.67+364.33 K, Kenderes Győri Lajos 200. — +200. — K, Kékese Kézi András 400. — K, Késemjén Balogh Áron 400. — K, Kígyós Dávid Lajos 400. — K, Királydaróc Szabó Miklós 200. — K, Kisbégány Bartha József 400. — K, Kis-ár Türi Zsigmond 233.90+166.10 K, Kisbábony Tóth Gábor 400. — K, Kisharangláb Dajka Ignác 400. — K, Kiskereki Lengyel Pál 400. — K, Kiskőlc Balogh István 400. — K, Kisléta Szakács József 400. — K, Kislónya Gerzsenyi István 400. — K, Kismajtény Rác Elek 400. — K, Kismarja Leelössy István 400. — K, Kismanény Gyarmathy Gábor 400. — K, Kispalád Nagy Elek 400. — K, Kispelcske Molnár Lajos 343.13+56.87 K, Kispereg Szondy Géza 400. — K, Kisszekeres

Erdős Ignác 400. — K, Kisújszállás Nagy István 400. — K, Kisújszállás Török Imre 400. — K, Kisvarsány Gavallér János 400. — K, Kisvárdá Kovács Lajos 106.59+293.41 K, Klopodia Kádár Dániel 200. — K, Kocsord Szabó János 200. — K, Kokád Bodor Pál 200. — K, Komádi Csák József 400. — K, Komoró Czövek János 400. — K, Kopócsapáti Ethei Ferenc 303.25+96.75 K, Kóly Szentkirályi Károly 400. — K, Kótaj Sipos Mihály 400. — K, Kölese Tariska Gábor 200. — K, Kőmörö Kormány Bertalan 400. — K, Körösladány Tóth József 400. — K, Körösnagyharsány Percz István 200. — K, Körösszakál Némethi János 200. — K, Körösszegapáti Patóh Károly 400. — K, Köröstarcsa Szabó János 400. — K, Kőszegremete Melegh Albert 400. — K, Kőtegyán Kolumbán Áron 400. — K, Krasznaszentmiklós Csighy István 400. — K, Kunágotta Gulya György 400. — K, Kunesorba Tóth Sándor 200. — K, Kunhegyes Sarkadi Nagy István 400. — K, Kunhegyes Maklári Károly 400. — K, Kunmadaras Medgyaszai Gyula 19.10+380.90 K, Kunmadaras Kövendi Dénes 19.10+380.90 K, Laskód Papp Károly 400. — K, Lázári Óry Tamás 400. — K, Lorándháza Hajdu Miklós 200. — K, Lövöpetri Nagy Kálmán 400. — K, Lugos Papp Lajos 200. — K, Magyaresanád Vadas Gyula 158.81+241.19 K, Magyarkeéz Balogh Imre 400. — K, Magyarremete Szathmári István 400. — K, Majtis Horváth Imre 400. — K, Makkosjános Jászter József 400. — K, Makó Nagy Károly 400. — K, Makó Bereczki László 400. — K, Margitta Balogh Ferenc 239.92+160.08 K, Matóles Kerekes Gyula 200. — K, Mánd Takács Sándor 200. — K, Mándok ifj. Görömbei Péter 200. — K, Máramarossziget Bede László 400. — K, Mátészalka Kineses István 400. — K, Mezőbaj Bódogh János 400. — K, Mezőberény Paulinyi Károly 400. — K, Mezőgyán Ónodi Sándor 47.63+352.37 K, Mezőhegyes Szabó Béla 200. —+200. — K, Mezősas Besenyei Imre 99.55+300.45 K, Mezőtelegd Gyenge János 200. — K, Mezőtúr Murányi János 400. — K, Mezőtúr Csomasz Dezső 400. — K, Méhtelek Varga Jenő 200. — K, Mérk Takács Albert 400. — K, Micske Rác Lajos 400. — K, Mikepéres Szécsi István 200.12+199.88 K, Mikola Magoss Ferenc 400. — K, Milota Sipos József 400. — K, Misztótfalu Kiss Sándor 400. — K, Monostorpályi Kun László 400. — K, Mós-nica Szombathy István 200. — K, Munkács Sütő Kálmán 400. — K, Nagybánya Soltész Elemér 400. — K, Nagybecskerek Szalai József 400. — K, Nagyberég Vigvári Mihály 400. — K, Nagybodófal Szöllősi Imre 400. — K, Nagyborzsova Boross Sándor 400. — K, Nagycesed Berey József 400. — K, Nagygéc Szeőke József 400. — K, Nagygút Sárkány Kálmán 400. — K, Nagyhalász Rác Gyula 400. — K, Nagyhódos Kocsi Péter 400. — K, Nagykakucs Ács Endre 400. — K, Nagykovács id. Görömbei Péter 400. — K, Nagykároly Asztalos György 200. —+200. — K, Nagykereki Lévai Mihály 400. — K, Nagykikinda Fekete Gyula 400. — K, Nagybánya Ecsedi Károly 400. — K, Nagymajlál Sós Károly 400. — K, Nagymuzsaly Szarka Tamás 400. — K, Nagypalád Sipos Károly 200. —+200. — K, Nagyrábé F. Varga Lajos 400. — K, Nagyrev Tóth László 200. —+200. — K, Nagyszalonta Böszörményi Lajos 400. — K, Nagyszalonta Széll Kálmán 400. — K, Nagyszöllős Biki Ferenc 200. —+200. — K, Nagytarna Szabó Lajos 400. — K, Nagyvárad Sulyok István 210.90+189.10 K, Nagyvárad Csák Máté 216.84+183.16 K, Nagyvársány Fekesházi Gyula 400. — K, Nagyzerind Bán József 400. — K, Nábrád Lovas Sándor 400. — K, Nádudvar Veress Géza 400. — K, Nemesborzova Egeressi Imre 216.22+183.78 K, Nevelőfalva Szentpéteri Pál 400. — K, Nyíracád Sebők István 342.76+57.24 K, Nyírbátor Szabó Lajos 200. —+200. — K, Nyírbogát Szilágyi Imre 400. — K, Nyírbogdány Tóth Gábor 400. — K, Nyíregyháza dr. Bartók Jenő 200. —+200. — K, Nyírgelse Tóth András 200. — K, Nyírmada id. Keresztesi Sándor 400. — K, Nyírmártonfalva Ajtai Jenő 200. — K, Nyírmédgyes Tukaes Lajos 400. — K, Nyírmihálydi Molnár István 200. — K, Nyírparasznya Sárközi Ignác 288.66+111.34 K, Nyírpazony Kálmán Dezső 400. — K, Nyírtass Kovács Zsigmond 400. — K, Nyüved Zagya Gyula 400. — K, Olesvaapáti Forizs Lajos 200. — K, Oros Molnár Ferenc 400. — K, Oros-háza Kiss László 100. —+100. — K, Ottomány Szabó Mihály 400. — K, Ópályi Király István 400. — K, Óvári Szeles Pál 400. — K, Öcsöd Csapó Péter 400. — K, Ór Vass János 400. — K, Örvénd Bíró Ferenc 200. — K, Pancsova Gachal János 200. — K, Pankota Kócsa Károly 400. — K, Pap Hagymási Ferenc 400. — K, Papos Kéri Pál 286.28+113.72 K, Paptamási Major Gyula 63.25+336.75 K, Paszab Veress János 400. — K, Patóháza Bartók Károly 400. — K, Pátroha Balogh József 400. — K, Pelbárhida Holkó József 400. — K, Penyige Jakab Antal 400. — K, Petneháza Nemes István 239.05+160.95 K, Pettyén Bogdán Lajos 200. — K, Piricse Barcsa Endre 400. — K, Piskolt Ablonczy József 400. — K, Pocsaj Bélteki Lajos 400. — K, Poklostelek Kiss Sándor 200. — K, Poresalma Adorján Zoltán 400. — K, Pósalaka Sípos János 400. — K, Pusztajlak Doma Gyula 400. — K, Radnallippa Lengyel Imre 200. — K, Ramocsaháza Erdélyi Imre 400. — K, Rákóczifalva Szentmiklósi János 354.91+45.09 K, Rápoly Nyíri Gyula 400. — K, Resicabánya Zöld József 101.26+298.74 K, Rév-Aranyos Bakoss Kálmán 400. — K, Rohod Bokross Elek 200. — K, Rozsály Nagy Sándor 320.48+79.52 K, Salánk Bihari Lajos 400. — K, Sarkad Balogh Ambrus 400. — K, Sarkadkeresztúr Nagy Endre 400. — K, Sán-

dorhomok Szentgyörgyi Zsigmond 345.58 + 54.42 K, Sáránd Holló József 200. — K, Sáp Mészáros Lajos 400. — K, Sárköz Sziky Ádám 400. — K, Sárközújlak Szabó Károly 271.87 + 128.13 K, Sárosoroszi Ilyés Mihály 200. — K, Sárretudvari Szabó Imre 400. — K, Sényő Csatári Zsigmond 400. — K, Sonkád Kocsis József 400. — K, Szaboles Tomory Dezső 200. — K, Szabolesbáka Molnár Miklós 400. — K, Szaboles-Veresmart S. Nagy Antal 21.33 + 178.67 K, Szakoly Gecse István 200. — K, Szalacs Nagy Imre — 48 + 399.52 K, Szalárd Surányi Lajos 32.67 + 367.33 K, Szamosangyalos Jakab Ernő 200. — K, Szamosbecs Szita József 200. — K, Szamosdara Csiszár István 200. — K, Szamosdob Lénárt Ede 400. — K, Szamoskér Kiss Bertalan 400. — K, Szamoskóród Balajti Károly 369.58 + 30.42 K, Szamoskrassó Oláh Sándor 200. — K, Szamos-sályi Szabó Béla 207.44 + 192.56 K, Szamosszeg Batta Miklós 200. — K, Szamosújlak Vásárhelyi Zsigmond 400. — K, Szaniszló Takács Ferenc 400. — K, Szapárfalva Rácz Károly 200. — + 200. — K, Szatmárcseke Ács Lajos 400. — K, Szatmárhely Makay Elek 400. — K, Szatmárnémeti Kovács Lajos 400. — K, Szatmár-Ökörítő Kovács Gusztáv 104.34 + 295.66 K, Szarazberek Joó Kálmán 400. — K, Szeged Bereczk Sándor 400. — K, Szeghalom Csánky Benjámin 400. — K, Szemlak Balogh Gyula 200. — K, Szentes Futó Zoltán 400. — K, Szentléányfalva Nagy Dániel 400. — K, Szentpéterszeg Tóth Ede 400. — K, Szerep Nagy Márton 400. — K, Szernye Kovács Kálmán 400. — K, Szigetfalu Imre Árpád 400. — K, Szinyérváralja Sátor Dávid 400. — K, Tamáshida Ungvári Gyula 400. — K, Tamásváralja Bodnár Béla 400. — K, Tarpa Simon Andor 400. — K, Tákos Konez János 400. — K, Temesvár Szaboleska Mihály 400. — K, Tenke Kasay Béla 18.43 + 381.67 K, Tetétlen Baróti Béla 400. — K, Técső Tóth Ferenc 200. — + 200. — K, Tépe Futó András 100. — + 100. — K, Tiszaadony Csatári Ferenc 400. — K, Tiszabecs G. Szabó Mihály 200. — K, Tiszabercel Korocz József 400. — K, Tiszabездéd Porzsolt Károly 400. — K, Tiszabökény Király Antal 380.13 + 19.87 K, Tiszabura Jákó Balázs 134.49 + 265.51 K, Tiszacséce Bertalan Gábor 400. — K, Tiszacséce Túróczy Gyula 375.26 + 24.74 K, Tiszadada Szücs Gábor 400. — K, Tiszaderzs Gyüre László 217.22 + 182.78 K, Tiszadob Tóth Lajos 200. — + 200. — K, Tiszaföldvár Tóth Bertalan 400. — K, Tiszaigar Kajári Ferenc 122.93 + 277.07 K, Tiszainoka Papp Károly 200. — + 200. — K, Tiszakanyár Vaizer Károly 400. — K, Tiszakereseny Abaházi Lajos 200. — K, Tiszakeresztúr Deák Mihály 372.44 + 27.56 K, Tizakóród Gacsályi József 200. — K, Tizakürt Szász Gusztáv 400. — K, Tiszalök Bartha László 400. — K, Tizamogyorós Szentpéteri István 400. — K, Tizsanagyfalva Nagy Sándor 400. — K, Tizzapéterfalva

Szabó József 389.58 + 10.42 K, Tiszarád Zsindely Jenő 400. — K, Tiszaroff Német Vince 200. — K, Tiszásas Sarkadi Nagy Imre 400. — K, Tiszaszalka Nagy Lajos 400. — K, Tiszaszentimre Keresztesi Károly 146.94 + 253.06 K, Tiszaszénimárton Porzsolt Ádám 400. — K, Tiszaszöllös Szabó Imre 400. — K, Tiszaújhely Szép Ferenc 275. — + 125. — K, Tiszaújlak Sarkadi Mihály 400. — K, Tiszaug Szabó László 400. — K, Tornyospálca Hideg József 400. — K, Torontálvásárhely Gachal János 193.05 + 206.95 K, Tóti Józsa Gábor 400. — K, Törökszentmiklós Kutas Bálint 400. — K, Törökszentmiklós Olajos Pál 400. — K, Tunyog Lövei Miklós 400. — K, Túrkeve Szabó Sándor 400. — K, Túrkeve Harsányi Sándor 400. — K, Túrriese Csépe Péter 400. — K, Túrterebes Horváth Pál 200. — K, Túzsér Bakó István 400. — K, Tyúkod Gönczi Sándor 400. — K, Ujkenéz Görömbei István 400. — K, Újszentes Hamar György 200. — + 200. — K, Uszka Szász Tihámér 200. — K, Vadász Vass Jenő 233.24 + 166.76 K, Vaja Molnár Mihály 400. — K, Vasmegyer Melkó István 200. — K, Vámosatya Balogh Sándor 400. — K, Vámosoroszi Inczédi Márton 200. — K, Vámospéres Nagy Dániel 400. — K, Váncsod Bethlendy Sándor 400. — K, Váradless Konrád Géza 293.02 + 106.98 K, Várasfenés Könyves János 200. — K, Vári Körösi Sándor 400. — K, Vásárosnamény Szabó András 400. — K, Vedresábrány K. Szabó József 210.69 + 189.31 K, Vencsellő László Gyula 400. — K, Verbőc Szük Sándor 400. — K, Vetés Szarka Károly 400. — K, Végvár Zöld Mihály 200. — K, Vértes Nagy Sándor 200. — K, Vitka Ujlaki Gábor 400. — K, Zapszony Czövek János 200. — K, Zsadány Nagy Benjámin 400. — K, Zsáka Vadon Miklós 400. — K, Zsurk Valádi Mátyás 200. — + 200. — K. Debrecen, 1913 február 21. *Rózsa Sándor* egyházker. pénztárnok.

Pályázat népiskolai tankönyvre.

A tiszántúli református egyházkerület népiskolai tanügyi bizottságának végrehajtó-bizottsága pályázatot hirdet népiskolai „Egyháztörténetre” az V. osztály számára legfeljebb 4 (négy) nyomtatott ív terjedelemben, kis nyolcadrét alakban, mely az új népiskolai tanterv követelményei szerint szerkesztendő. Az elfogadott pályamű az egyházkerület tulajdona, s csak a jelzett ivszámig díjaztatik, olyan formán, hogy kis nyolcadrét alakban, ciceró betűkkel szedve nyomott ívenként 100 (Egyszáz) korona díjban részesül. A kis nyolcadrét alatt az egyházkerület eddigi népiskolai tankönyvkiadmányainak alakja értendő. Az elfogadott mű első kiadásának korrigálása és revideálása a szerző kötelessége minden díj nélkül; új kiadásnál az előző kiadásba becsúszott egyes hibák javításáért, beleértve a korrekurát is, nyomott íven-

ként 10 (Tíz) korona díj adatik. A korrektori díj csak addig illeti szerzőt, míg a korrigálást maga végzi. Nyomtatásban megjelent művekkel is pályázhatnak szerzők, a pályázat ezekre nyílt, a többiekre zárt. Felhívtnak pályázni kívánók, hogy pályaműveiket 1913. évi augusztus 31. napjáig a tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalához nyújtsák be. A kéziratot pályaművek tisztán és könnyen olvashatólag, esetleg gépirással, jeligés levél kíséretében nyújtandók be.

Debrecen, 1913 február 20. napján.

A végrehajtó bizottság.

Pályázat.

835—1913.

Pályázatot hirdetek a szatmári egyházmegyébe kebelezett szamoskéri egyház lelkészi állására.

Javadalom természetbeni lakáson és kerten kívül:

1. 36 hold föld 1200 □-ölével számítva, 5 1/2 hold, adóját az egyház fizeti.
2. Párbér tiszta búza mintegy 40 métermázsa.
3. Párbér szénaváltság 374 korona.
4. 6 öl kemény tűzifa.
5. Fizetékieskiegészítési államsegély 582:35 kor.

Az állást f. évi májusban kell elfoglalni s az elválasztott lelkész köteles lesz elődjének 100 korona beruházási illetményt fizetni.

A pályázati kérvényt az E. T. II. t.-c. 16. §. utolsó bekezdésében kívánt mellékletekkel f. évi március hó 16-odik napjáig Kiss Bertalan esperes úrhoz Szamoskérre (Szatmár m.) kell küldeni.

Kelt Debrecenben, 1913 február 18.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A hódmezővásárhelyi református egyház egyik egyházi s.-lelkészi állására pályázatot hirdet. Ez állásnak évi díjazása 1600 korona, magánosnak egy szobás lakás, nős egyénnek 400 korona lakáspénz. A régibb lelkészek szivességéből s csak az ő hivatali idejük alatt az anyakönyvi jövedelem 10%-a. Kötelessége az ó-templom mellett a rendes lelkésszel, kinek teljesen a felügyelete alá tartozik, hetenkint felváltva, sőt szükség esetén folytonosan, minden lelkészi szolgálat végzése, továbbá az egyház anyakönyveinek vezetése s ennek minden teendője. A hivatal állandó, de a választás 3 évre szól. Megválasztott állását csak 3 havi felmondás mellett hagyhatja el. Pályázhatnak segédlelkészi képesítés-

sel bírók. Pályázni kívánók felhívtnak, hogy pályázataik beadása előtt kérjék ki egyházi jegyzőnktől az állás egyéb kötelezettségeit részletesen megismertető jegyzőkönyvi számot. A keresztlevéllel, lelkészi oklevéllel, szolgálati s orvosi bizonyítvánnyal felszerelt kérvények f. 1913. évi március hó 15-ig alólírottához adandók be. Az állomás azonnal, de legkésőbb f. évi április hó 1-ig elfoglalandó.

Hódmezővásárhely, 1913 február 14.

Pap Imre,
elnök-lelkész.

Pályázat.

830—1913.

A debreceni református tanítóképző-intézetben megüresedett rendes tanári állásra pályázat hirdetik. E tanszékhez a pedagógiai tárgyak tanításának ellátása tartozik, azonban a választandó tanár heti 20 óráig a magyar és német nyelv tanítását is köteles teljesíteni.

Pályázhatnak olyan magyar-német szakból középiskolai, vagy tanítóképző-intézeti tanári oklevéllel bíró egyének, kiknek a pedagógiai tantárgyakból legalább is jó minősítésük van. Továbbá olyan lelkészi oklevéllel bíró egyének, akiknek tanítói oklevelük van és a német nyelvet beszédben és írásban bírják. Egyenlő körülmények között a lelkészi oklevéllel bírók előnyben részesülnek.

E tanszék évi javadalmazása 2400 korona törzsfizetés, 800 korona lakpénz és öt ízben 200—200 korona korpótlék. A korpótlék alapjául szolgáló időbe a másutt közvetlenül megelőzőleg töltött rendes tanári évek beszámíttatnak. A törzsfizetés később 2800, 3200 és 3600 koronára emelkedhetik. A megválasztott tanárnak emellett az idevonatkozó feltételek szerint igénye van az állami fizetékieskiegészítésnek megfelelő fizetékieskiegészítésre s az országos tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre, eddigi szolgálatukra, egészségi, családi állapotukra és hadkötelezettségi viszonyukra vonatkozó okmányokkal felszerelt és a tiszántúli református egyházkerület közgyűléshez címzett kérvényöket 1913 március hó 31-ig a püspöki hivatalhoz (Debrecen) adják be.

A megválasztott tanár tanszékét székfoglaló értekezés tartásával 1913. évi szeptember hó 1-én foglalja el.

Debrecen, 1913 február hó 16-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.